

Vybrané právní předpisy pro oblast zdravotnictví

- Úmluva o biomedicině (č. 96/2001 Sb.m.s.)
- zákon č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu
- zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění
- zákon č. 160/1992 Sb., o zdravotní péči v nestátních zdravotnických zařízeních
- zákon č. 220/1991 Sb., o ČLK, ČSK, ČLÉK
- zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví
- zákon 95/2004 Sb.
- zákon 96/2004 Sb.

Postup lege artis

- § 11 zákona o péči o zdraví lidu:
  - zdravotní péči poskytují zdravotnická zařízení v souladu se současnými dostupnými poznatky lékařské vědy
  - postup *lege artis, non lege artis, vitium artis*

Mlčenlivost I

§ 55 odst. 2 písm. d) zákona č. 20/1966 Sb.:

- Každý zdravotnický pracovník je povinen zejména zachovávat mlčenlivost o skutečnostech, o nichž se dověděl v souvislosti s výkonem svého povolání, s výjimkou případů, kdy skutečnost sděluje se souhlasem ošetřované osoby nebo kdy byl této povinnosti zproštěn nadřízeným orgánem v důležitém státním zájmu; povinnost oznamovat určité skutečnosti, uložená zdravotnickým pracovníkům zvláštními předpisy není tím dotčena.

Mlčenlivost II

- § 167 trestního zákona:

Nepřekážení trestného činu

- Kdo se hodnověrným způsobem doví, že jiný připravuje nebo páchá trestný čin ... neoprávněného nakládání s osobními údaji podle § 178 odst. 3, obecného ohrožení podle § 179, ..., nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 187 a 188, týrání svěřené osoby (§ 215), vraždy (§ 219), loupeže (§ 234), ..., znásilnění (§ 241), pohlavního zneužívání podle § 242, krádeže podle § 247 odst. 4, zpronevěry podle § 248 odst. 4, podvodu podle § 250 odst. 4 ..... a spáchání nebo dokončení takového trestného činu nepřekazí, bude potrestán odnětím svobody .....

Mlčenlivost III

- § 168 trestního zákona:

Neoznámení trestného činu

- Kdo se hodnověrným způsobem doví, že jiný spáchal trestný čin ..... neoprávněného nakládání s osobními údaji (§ 178 odst. 3), ..., obecného ohrožení podle § 179, ..., týrání svěřené osoby (§ 215), vraždy (§ 219) ..... a takový trestný čin neoznámí bez odkladu státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu ..... bude potrestán odnětím svobody .....

Mlčenlivost IV

- § 53 zákona o sociálně právní ochraně dětí:
  - na výzvu orgánů sociálně právní ochrany jsou zdravotnická zařízení povinna sdělit bezplatně údaje potřebné podle zákona pro poskytnutí sociálně právní ochrany, nebrání-li tomu zvláštní předpis

Dokumentace I

- Zdravotnická dokumentace obsahuje
  - a) osobní údaje pacienta v rozsahu nezbytném pro identifikaci pacienta a zjištění anamnézy,
  - b) informace o onemocnění pacienta, o průběhu a výsledku vyšetření, léčení a o dalších významných okolnostech souvisejících se zdravotním stavem pacienta a s postupem při poskytování zdravotní péče.
- Každá samostatná část zdravotnické dokumentace musí obsahovat osobní údaje pacienta v rozsahu nezbytném pro jeho identifikaci a označení zdravotnického zařízení, které ji vyhotovilo.

Dokumentace II

- Zápis ve zdravotnické dokumentaci musí být veden průkazně, pravdivě a čitelně; je průběžně doplňován a musí být opatřen datem zápisu, identifikací a podpisem osoby, která zápis provedla. Opravy ve zdravotnické dokumentaci se provádí novým zápisem s uvedením dne opravy, identifikací a podpisem osoby, která opravu provedla. Původní záznam musí zůstat čitelný.

Dokumentace III

- Do zdravotnické dokumentace mohou nahlížet, a to v rozsahu nezbytně nutném pro splnění konkrétního úkolu v rozsahu své kompetence
  - a) lékaři, zdravotní sestry, rehabilitační pracovníci, lékárníci, kliničtí psychologové a kliničtí logopedové v souvislosti s poskytováním zdravotní péče,
  - b) pověřeni členové příslušné komory při šetření případů podléhajících disciplinární pravomoci příslušné komory,
  - c) revizní lékaři zdravotních pojišťoven v rozsahu stanoveném zvláštním právním předpisem,
  - d) soudní znalci v oboru zdravotnictví v rozsahu nezbytném pro vypracování znaleckého posudku zadaného orgány činnými v trestním řízení nebo soudy,

Dokumentace IV

- e) lékaři správních úřadů ve zdravotnictví pověřeni vyřizováním konkrétních stížností, návrhů na přezkoumání a podnětů ve správním řízení, a to v rozsahu vyplývajícím ze stížnosti, návrhu na přezkoumání nebo podnětu ve správním řízení,
- f) lékaři pověřeni krajem k vypracování odborného stanoviska k vyřizování konkrétních stížností, návrhů na přezkoumání a podnětů ve správním řízení, a to v rozsahu vyplývajícím ze stížnosti, návrhu na přezkoumání nebo podnětu ve správním řízení,
- g) lékaři Státního úřadu pro jadernou bezpečnost v rozsahu stanoveném zvláštním právním předpisem,
- h) členové znaleckých komisí,
- i) pověřeni zdravotničtí pracovníci orgánu ochrany veřejného zdraví,

Dokumentace V

- j) lékaři orgánů sociálního zabezpečení při posuzování zdravotního stavu a pracovní schopnosti pro účely dávek a služeb sociálního zabezpečení, důchodového pojištění, státní sociální podpory, lékaři úřadů práce pro účely zaměstnanosti a lékaři okresních úřadů pro účely odvodního řízení a civilní služby; povinnosti zdravotnických zařízení vůči orgánům sociálního zabezpečení ve věcech zdravotnické dokumentace stanoví zvláštní právní předpis,
- k) zaměstnanci státu ve zdravotnických zařízeních, zaměstnanci příspěvkových organizací, které jsou zdravotnickými zařízeními, a zaměstnanci provozovatelů dalších zdravotnických zařízení zabezpečující pro tato zařízení zpracování osobních údajů při vedení a nakládání se zdravotnickou dokumentací nebo sledování a vyhodnocování kvality poskytované zdravotní péče,

Dokumentace VI

- l) zaměstnanci státu v organizační složce státu, která zajišťuje plnění úkolů NZIS, kteří zabezpečují zpracování osobních údajů a informací o zdravotním stavu obyvatelstva, a zaměstnanci pověřeného nebo stanoveného zpracovatele, kteří zabezpečují zpracování osobních údajů a informací o zdravotním stavu obyvatelstva,
- m) pověřené zdravotnické zařízení v rozsahu stanoveném zvláštním právním předpisem.

Dokumentace VII

- Osoby získávající způsobilost k výkonu zdravotnického povolání mohou nahlížet do zdravotnické dokumentace pouze v rozsahu nezbytně nutném a u pacientů stanovených pověřeným zdravotnickým pracovníkem zdravotnického zařízení, které zabezpečuje praktickou výuku osob získávajících způsobilost k výkonu zdravotnického povolání; k nahlížení do zdravotnické dokumentace takových pacientů je třeba jejich písemného souhlasu, případně souhlasu jejich zákonných zástupců. Souhlasu pacienta není třeba, není-li možné jej získat vzhledem ke zdravotnímu stavu pacienta. Osoby získávající způsobilost podle věty první jsou povinny o skutečnostech, o nichž se ze zdravotnické dokumentace dozvěděly, zachovávat mlčenlivost.

Dokumentace VIII

- Pacient má právo na poskytnutí veškerých informací shromážděných ve zdravotnické dokumentaci vedené o jeho osobě a v jiných zápisech, které se vztahují k jeho zdravotnímu stavu; pacient se z informací, které jsou mu sděleny o jeho zdravotním stavu, nesmí dozvědět informace o třetí osobě. Za osoby mladší 18 let nebo osoby zbavené způsobilosti k právním úkonům mají právo na informace podle věty první jejich zákonní zástupci.
- V případě změny ošetřujícího lékaře je dosavadní lékař povinen předat nově zvolenému lékaři všechny informace potřebné pro zajištění návaznosti poskytování zdravotní péče.

Poučení a souhlas nemocného I

- Lékař je povinen poučit vhodným způsobem nemocného, popřípadě členy jeho rodiny, případně jeho partnera, o povaze onemocnění a o potřebných výkonech tak, aby se mohli stát aktivními spolupracovníky při poskytování léčebně preventivní péče.

Poučení a souhlas nemocného II

- Vyšetřovací a léčebné výkony se provádějí se souhlasem nemocného, nebo lze-li tento souhlas předpokládat. Odmítá-li nemocný přes náležité vysvětlení potřebnou péči, vyžádá si ošetřující lékař o tom písemné prohlášení (revers).

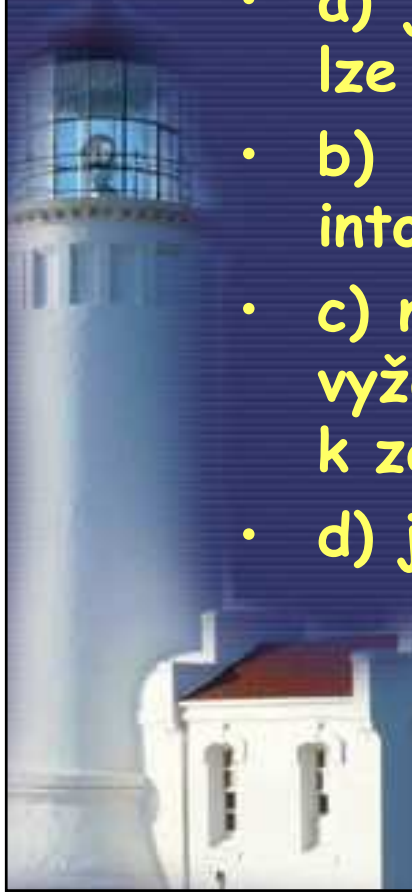
Poučení a souhlas nemocného III

- Je-li neodkladné provedení vyšetřovacího nebo léčebného výkonu nezbytné k záchraně života nebo zdraví dítěte anebo osoby zbavené způsobilosti k právním úkonům a odpírají-li rodiče nebo opatrovník souhlas, je ošetřující lékař oprávněn rozhodnout o provedení výkonu. Toto ustanovení se týká dětí, které nemohou vzhledem ke své rozumové vyspělosti posoudit nezbytnost takového výkonu.

Poučení a souhlas nemocného IV

- Bez souhlasu nemocného je možné provádět vyšetřovací a léčebné výkony, a je-li to podle povahy onemocnění třeba, převzít nemocného i do ústavní péče
- a) jde-li o nemoci stanovené zvláštním předpisem, u nichž lze uložit povinné léčení,
- b) jestliže osoba jeví známky duševní choroby nebo intoxikace ohrožuje sebe nebo své okolí, anebo
- c) není-li možné vzhledem ke zdravotnímu stavu nemocného vyžádat si jeho souhlas a jde-li o neodkladné výkony nutné k záchraně života či zdraví,
- d) jde-li o nosiče.

Poučení a souhlas nemocného V

- Takové převzetí do ústavní péče (bez písemného souhlasu) je zdravotnické zařízení povinno do 24 hodin oznámit soudu v jehož obvodu má sídlo. Převzetí se soudu neoznamuje, jestliže nemocný dodatečně ve lhůtě 24 hodin projevil souhlas s ústavní péčí.

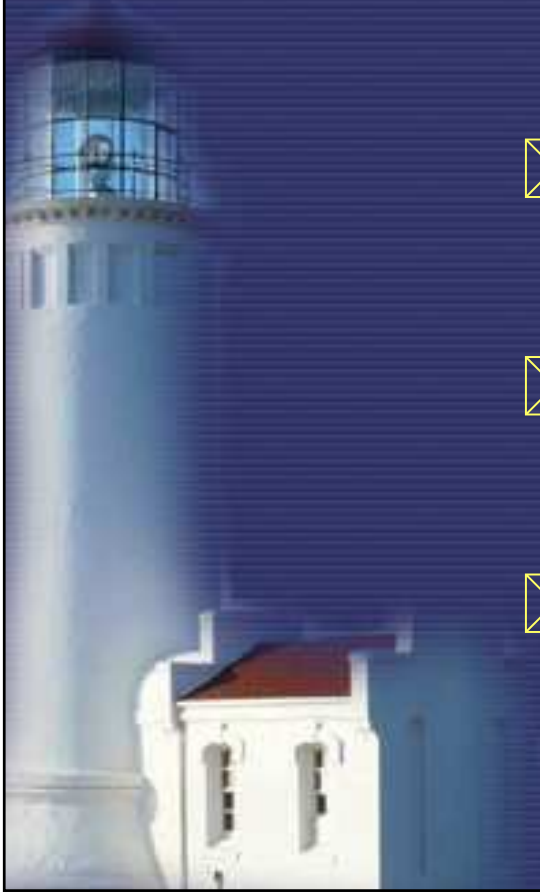
Poučení a souhlas nemocného VI

- *Článek 7 ÚLPB - Ochrana osob s duševní poruchou*
- V souladu s podmínkami stanovenými zákonem na ochranu těchto osob včetně právní úpravy pro dohled, kontrolu a odvolání, může být osoba s vážnou duševní poruchou podrobena zákroku bez svého souhlasu, je-li zákrok zaměřen na léčbu její duševní poruchy, pouze v případě, že by bez takovéto léčby se vší pravděpodobností došlo k závažnému poškození jejího zdraví.
- *Článek 9 ÚLPB - Dříve vyslovená přání*
- Bude brán zřetel na dříve vyslovená přání pacienta ohledně lékařského zákroku, pokud pacient v době zákroku není ve stavu, kdy může vyjádřit své přání.

Předpoklady vzniku odpovědnostního vztahu

- ✉ protiprávní jednání
- ✉ škodlivý následek
- ✉ příčinná souvislost
- ✉ zavinění

Ochrana osobnosti

- Žaloby na ochranu osobnosti
- „Neusazená“ výše požadovaných částek
- Pojistné krytí

Novela občanského zákoníku – náhrada škody

- Za škodu usmrcením náleží pozůstalým jednorázové odškodnění, a to:
- a) manželovi nebo manželce 240.000,- Kč
- b) každému dítěti 240.000,- Kč,
- c) každému rodiči 240.000,- Kč,
- d) každému rodiči při ztrátě dosud nenarozeného počatého dítěte 85.000,- Kč,
- e) každému sourozenci zesnulého 175.000,- Kč,
- f) každé další blízké osobě žijící ve společné domácnosti s usmrceným v době vzniku události, která byla příčinou škody na zdraví s následkem jeho smrti, 240.000,- Kč.

Odpovědnost zaměstnance za škodu

- » obecná odpovědnost
- » odpovědnost za nesplnění povinností k odvrácení škody
- » odpovědnost za schodek na svěřených hodnotách, které je zaměstnanec povinen vyúčtovat
- » odpovědnost za ztrátu svěřených předmětů

Odpovědnost zaměstnavatele za škodu

- » obecná odpovědnost
- » odpovědnost za škodu při pracovních úrazech a nemocech z povolání
- » odpovědnost za škodu na odložených věcech
- » odpovědnost při odvracení škody

Vybrané trestné činy

- neposkytnutí pomoci
- ublížení na zdraví
- vražda
- účast na sebevraždě
- padělání a vystavování nepravdivých lékařských zpráv, posudků a nálezů
- neoprávněné nakládání s osobními údaji

Ublížení na zdraví I

- § 223 TZ

- *Kdo jinému z nedbalosti ublíží na zdraví tím, že poruší důležitou povinnost vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uloženou mu podle zákona, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo zákazem činnosti.*

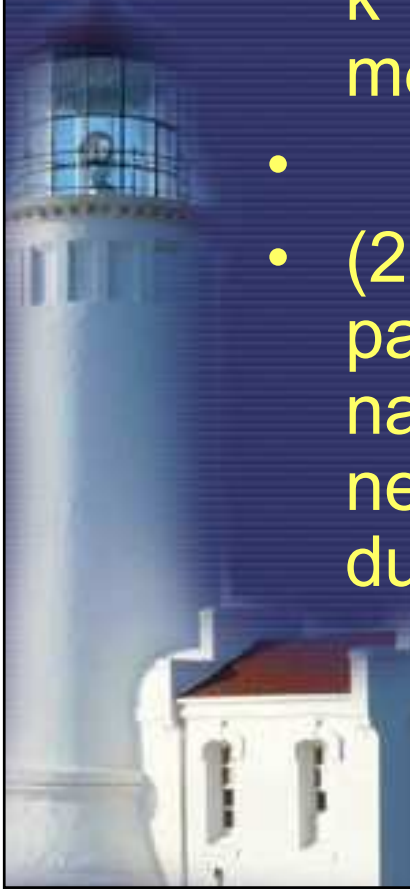
Ublížení na zdraví II

- § 224 TZ

- *Kdo jinému z nedbalosti způsobí těžkou újmu na zdraví nebo smrt, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti.*
- *Odnětím svobody na šest měsíců až pět let nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 proto, že porušil důležitou povinnost vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uloženou mu podle zákona.*
- *Kdo z nedbalosti způsobí těžkou újmu na zdraví nebo smrt více osob proto, že hrubě porušil předpisy o bezpečnosti práce nebo dopravy anebo hygienické předpisy, bude potrestán odnětím svobody na tři léta až deset let.*

Účast na sebevraždě

- (1) Kdo jiného pohne k sebevraždě nebo jinému k sebevraždě pomáhá, bude potrestán, došlo-li alespoň k pokusu sebevraždy, odnětím svobody na šest měsíců až tři léta.
-
- (2) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 na osobě mladší než osmnáct let, na těhotné ženě nebo na osobě stížené duševní poruchou nebo duševně nedostatečně vyvinuté.

Případ Pretty v. The United Kingdom

- Okolnosti případu:
  - The applicant (Mrs. Pretty) suffers from motor neurone disease
  - Death usually occurs as a result of weakness of the breathing muscles, in association with weakness of the muscles controlling speaking and swallowing, leading to respiratory failure and pneumonia.
  - No treatment can prevent the progression of the disease.
  - The final stages of the disease are exceedingly distressing and undignified.
  - Physical incapacity of the applicant is now such that she can no longer, without help, take her own life. With the support of her family, she wishes to enlist the help of her husband to that end.

Případ Pretty v. The United Kingdom

- **Názor „House of Lords“ s odkazem na věc R (A Minor) (Wardship: Medical Treatment) /1991/ Fam 33**
  - *At the other end of the age spectrum, the use of drugs to reduce pain will often be fully justified, notwithstanding that this will hasten the moment of death. What can never be justified is the use of drugs or surgical procedures with the primary purpose of doing so.*

Stanovisko pracovní skupiny ČLK k euthanasii (24.4.2001)

- S úctou k životu a při poznání smrti jako neodvratného ukončení života, respektujeme etický kodex ČLK, podle kterého lékař nemá prodlužovat utrpení nemocného s nevléčitelnou chorobou, avšak euthanasie i asistovaná sebevražda jsou nepřipustné.
- Euthanasie i asistovaná sebevražda jsou projevem selhání. Dnes lze zajistit takovou péči v léčení bolesti a ostatních fyzických symptomů, psychického, sociálního a duchovního utrpení tak, aby k žádosti o usmrcení nemuselo docházet.
- Naše společnost objektivně disponuje dostatečnými finančními prostředky, znalostmi, dovednostmi, léky i přístrojovým vybavením, aby nemocným, u kterých kurativní léčba vyčerpala všechny dostupné možnosti, byla poskytnuta odpovídající léčba paliativní. Tento přístup je nemocnému schopen zajistit nejlepší možnou kvalitu zbytku života včetně doprovázení k důstojné smrti bez bolesti, fyzického, psychického, sociálního a duchovního utrpení.
- Pro rozhodnutí o poskytování nejvyšší etické služby nevléčitelně nemocnému a umírajícímu, musí být lékařům nápomocná celá společnost, právo, ekonomická i zákonodárná systémová opatření.
- Civilizovaný stát musí chránit život a nelegalizovat jeho likvidaci.

Případ Pretty v. The United Kingdom

- „Case law“ v UK:
  - “First it is established that the principle of self-determination requires that respect must be given to the wishes of the patient, so that if an adult patient of sound mind refuses, however unreasonably, to consent to treatment or care by which his life would or might be prolonged, the doctors responsible for his care must give effect to his wishes, even though they do not consider it to be in his best interests to do so... To this extent, the principle of the sanctity of human life must yield to the principle of self-determination...” Lord Goff in Airedale NHS Trust v. Bland [1993] AC 789, at p. 864.

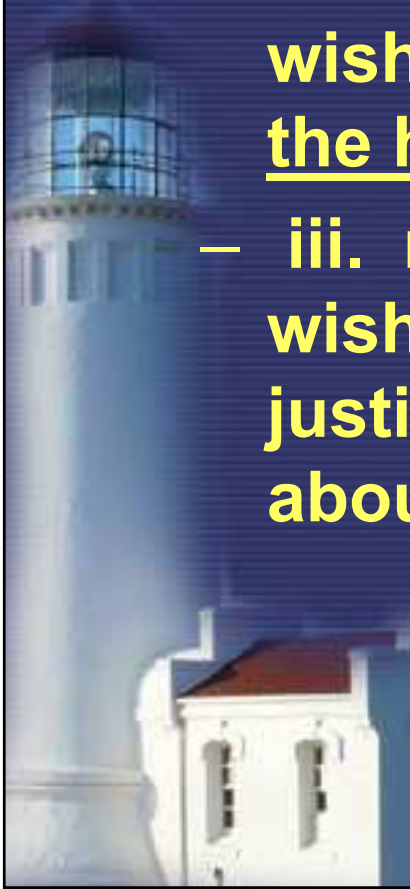
Případ Pretty v. The United Kingdom

- Zpráva „House of Lords Select Committee on Medical Ethics“ (1994)
  - „Our thinking must also be coloured by the wish of every individual for a peaceful and easy death, without prolonged suffering, and by a reluctance to contemplate the possibility of severe dementia or dependence. We gave much thought too to Professor Dworkin’s opinion that, for those without religious belief, the individual is best able to decide what manner of death is fitting to the life that has been lived.“

Případ Pretty v. The United Kingdom

- Odkaz na „Recommendation 1418 (1999) (článek 9)“:
  - ii. recognising that a terminally ill or dying person's wish to die never constitutes any legal claim to die at the hand of another person;
  - iii. recognising that a terminally ill or dying person's wish to die cannot of itself constitute a legal justification to carry out actions intended to bring about death.

Případ Pretty v. The United Kingdom

- Tvrzený rozpor s článkem 2 odst. 1 Úmluvy, který zní:
- **„Právo každého na život je chráněno zákonem. Nikdo nesmí být úmyslně zbaven života kromě výkonu soudem uloženého trestu následujícího po uznání viny za spáchání trestného činu, pro který zákon ukládá tento trest.“** (pozn. Čl. 1 Protokolu č. 6 byl trest smrti zrušen)

Případ Pretty v. The United Kingdom

- **Názor soudu k tvrzenému porušení článku 2 Úmluvy:**

„The Court is not persuaded that “the right to life” guaranteed in Article 2 can be interpreted as involving a negative aspect...Article 2 cannot, without a distortion of language, be interpreted as conferring the diametrically opposite right, namely a right to die; nor can it create a right to self-determination in the sense of conferring on an individual the entitlement to choose death rather than life.... The Court accordingly finds that no right to die, whether at the hands of a third person or with the assistance of a public authority, can be derived from Article 2 of the Convention.“

Padělání a vystavování nepravdivých lékařských zpráv, posudků a nálezů

- (1) Kdo padělá lékařskou zprávu, posudek nebo nález anebo podstatně změni jejich obsah v úmyslu užít je v řízení před orgánem sociálního zabezpečení nebo před jiným orgánem veřejné správy, v trestním nebo občanském soudním řízení, nebo kdo užije v řízení před orgánem sociálního zabezpečení nebo před jiným orgánem veřejné správy, v trestním nebo občanském soudním řízení takové zprávy, posudku nebo nálezu jako pravého, bude potrestán trestem odnětí svobody až na jeden rok nebo peněžitým trestem.
-
- (2) Stejně bude potrestán, kdo jako lékař nebo jiná způsobilá zdravotnická osoba vystaví nepravdivou nebo hrubě zkreslenou lékařskou zprávu, posudek nebo nález nebo v nich zamlčí podstatné skutečnosti o zdravotním stavu svém nebo jiného, aby je bylo užito v řízení před orgánem sociálního zabezpečení nebo před jiným orgánem veřejné správy, v trestním nebo občanském soudním řízení, nebo kdo užije takové lékařské zprávy, posudku nebo nálezu v řízení před orgánem sociálního zabezpečení nebo před jiným orgánem veřejné správy, v trestním nebo občanském soudním řízení.
-
- (3) Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta bude pachatel potrestán,
  - a) opatří-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 sobě nebo jinému značný prospěch, nebo
  - b) způsobí-li takovým činem značnou škodu.

Neoprávněné nakládání s osobními údaji

- (1) Kdo, byť i z nedbalosti, neoprávněně sdělí, zpřístupní, jinak zpracovává nebo si přisvojí osobní údaje o jiném shromážděné v souvislosti s výkonem veřejné správy, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta nebo zákazem činnosti nebo peněžitým trestem.
- (2) Stejně bude potrestán, kdo osobní údaje o jiném získané v souvislosti s výkonem svého povolání, zaměstnání nebo funkce, byť i z nedbalosti, sdělí nebo zpřístupní, a tím poruší právním předpisem stanovenou povinnost mlčenlivosti.
- (3) Odnětím svobody na jeden rok až pět let nebo zákazem činnosti nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán,
  - a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 vážnou újmu na právech nebo oprávněných zájmech osoby, jíž se údaj týká,
  - b) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 tiskem, filmem, rozhlasem, televizí nebo jiným obdobně účinným způsobem, nebo
  - c) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 porušením povinností vyplývajících z jeho povolání, zaměstnání nebo funkce.

Transplantace

Úmluva o biomedicíně

- Odnímání orgánů nebo tkání od živých dárců
  - ku prospěchu příjemce a není-li srovnatelná alternativa
  - informovaný písemný souhlas
  - zvýšená ochrana osob neschopných dát souhlas
  - zákaz finančního prospěchu z lidského těla a jeho částí

Pojmy

- **orgány** - části lidského těla tvořené strukturovaným uspořádáním tkání, které organismus neumí nahradit, pokud jsou z těla zcela odstraněny
- **tkáně a buňky** - stavební součásti lidského těla včetně pozůstatků získaných při chirurgických operacích, dále krvetvorné buňky získané z kostní dřeně, z periferní a pupečnickové krve, s výjimkou orgánů, krve a jejích složek, pohlavních buněk, embryonálních a fetálních tkání a orgánů, vlasů, nehtů, placenty a odpadových produktů tělního metabolismu
- **dárce** - osoba nebo tělo zemřelé osoby, které je proveden odběr tkáně nebo orgánu za účelem transplantace
- **smrt** - nevratná ztráta funkce celého mozku, včetně mozkového kmene
- **transplantace** - proces směřující k zachování odebrané tkáně nebo orgánu ve stálé kvalitě pro implantaci a implantace tkáně nebo orgánu příjemci, včetně všech postupů přípravy, preparování a uchovávání tkání a orgánů

Přípustnost odběru tkání a orgánů od žijícího dárce

- Odběr tkání nebo orgánů od žijícího dárce, pokud dále není stanoveno jinak, lze provést, pouze pokud
  - a) je prováděn výhradně v zájmu léčebného přínosu pro příjemce,
  - b) v době odběru není k dispozici vhodná tkáň nebo orgán od zemřelého dárce a neexistuje jiná léčebná metoda srovnatelného účinku,
  - c) je dárce osoba způsobilá dát způsobem stanoveným zákonem svobodný, informovaný a konkrétní souhlas a tento souhlas skutečně vyslovila, a
  - d) jedná se o obnovitelné tkáně nebo jeden z funkčních párových orgánů

Přípustnost odběru tkání a orgánů od žijícího dárce

- Odběr orgánů od žijícího dárce, pokud dále není stanoveno jinak, lze provést ve prospěch příjemce, který
  - a) je osobou blízkou dárci, pokud dárce vyslovil svobodný, informovaný a konkrétní souhlas ve vztahu k této osobě,
  - b) není osobou blízkou dárci, pouze za podmínek, že
    - 1. dárce prokazatelným způsobem výslovně projevil vůli darovat svůj orgán tomuto příjemci; výslovný projev vůle musí být učiněn písemně a musí mít notářsky ověřený podpis dárce; vyjádření je nedílnou součástí zdravotnické dokumentace dárce,
    - 2. s tímto darováním vyslovila etická komise souhlas.

- Od osob zbavených způsobilosti nebo osob neschopných vyslovit souhlas, lze provést pouze odběr obnovitelné tkáně, není-li dále stanoveno jinak, a to pouze pokud
  - a) není k dispozici žádný vhodný dárce, který je schopen dát výslovný a konkrétní souhlas,
  - b) příjemcem je sourozenec dárce,
  - c) darování představuje možnost záchrany života příjemce,
  - d) zákonný zástupce dárce, kterým je nezletilá osoba nebo osoba zbavená způsobilosti, vyslovil s tímto odběrem souhlas,
  - e) etická komise vyslovila s tímto odběrem souhlas,
  - f) tento dárce neprojevuje s darováním nesouhlas.

Posouzení zdravotní způsobilosti žijícího dárce

- musí být stanoveny takové postupy, které všemi dostupnými způsoby omezí rizika pro zdraví a život dárce, která pro něj odebrání tkáně nebo orgánu představuje, aniž by byla ohrožena kvalita a životaschopnost odebraných tkání nebo orgánů
- za posouzení zdravotní způsobilosti dárce k darování tkání nebo orgánů je odpovědno zdravotnické zařízení, které provádí odběr
- dárce nebo zákonný zástupce nezletilé osoby nebo zákonný zástupce osoby zbavené způsobilosti, je-li dárce tato osoba, může požádat dalšího lékaře, který není na odběru ani na dalších postupech spojených s transplantací zapojen, o posouzení zdravotních rizik odběru pro osobu dárce

Úplné poučení a souhlas

- lékař posuzující zdravotní způsobilost žijícího dárce je povinen poskytnout dárci úplné poučení o účelu, povaze a důsledcích darování tkáně nebo orgánu a o možných rizicích s tím spojených, včetně rizik dlouhodobých
- součástí poučení je rovněž podání informace o právech a ochraně dárce stanovených tímto zákonem
- dárce a zákonný zástupce nezletilé osoby nebo zákonný zástupce osoby zbavené způsobilosti může požadovat, aby při poučení byl přítomen další svědek
- lékař provádějící odběr je povinen bezprostředně před provedením odběru úplné poučení zopakovat

Přípustnost odběru od zemřelého dárce a náležitosti zjištění smrti

- lékaři, kteří zjišťují smrt, se nesmějí zúčastnit odběru od zemřelého dárce nebo transplantace a nesmějí být ošetřujícími lékaři uvažovaného příjemce
- zjištění smrti možného dárce musí být vždy prováděno nejméně dvěma k tomu odborně způsobilými lékaři, kteří dárce vyšetřili nezávisle na sobě
- protokol o zjištění smrti
- Smrt se zjišťuje prokázáním
  - a) nevratné zástavy krevního oběhu,
  - b) nevratné ztráty funkce celého mozku, včetně mozkového kmene v případech, kdy jsou funkce dýchání nebo krevního oběhu udržovány uměle

Nepřípustnost odběru od zemřelého dárce

- Odběr od zemřelého dárce je vyloučen, pokud
  - a) zemřelý za svého života nebo zákonný zástupce zemřelého, který byl nezletilou osobou nebo osobou zbavenou způsobilosti, vyslovil prokazatelně nesouhlas s posmrtným odběrem tkání a orgánů,
  - b) nelze na základě posouzení zdravotní způsobilosti vyloučit, že zemřelý trpěl nemocí či stavem, které by mohly ohrozit zdraví nebo život příjemce; za posouzení zdravotní způsobilosti zemřelého dárce zodpovídá zdravotnické zařízení provádějící odběr, nebo
  - c) zemřelého nelze identifikovat.

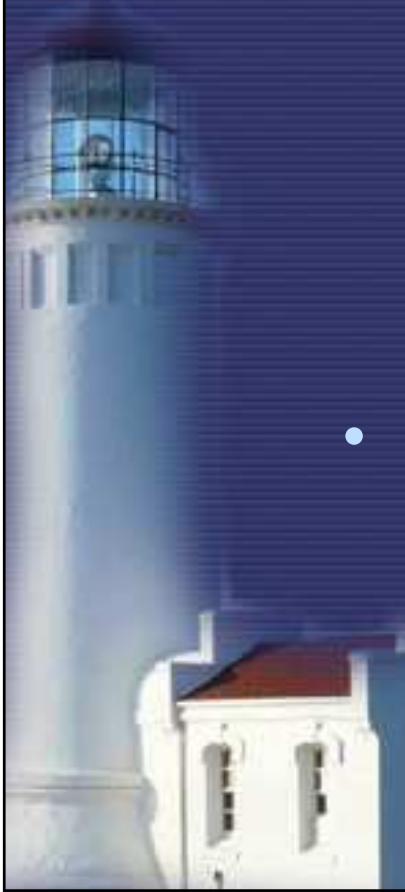
Odběr z těla zemřelé osoby

- lze uskutečnit, pouze pokud s tím zemřelý za svého života nebo zákonný zástupce nezletilé osoby nebo zákonný zástupce osoby zbavené způsobilosti nevyslovil prokazatelně nesouhlas. Nesouhlas se považuje za prokazatelně vyslovený, pokud
  - a) je zemřelý evidován v Národním registru osob nesouhlasících s posmrtným odběrem tkání a orgánů, nebo
  - b) zemřelý ještě za svého života přímo ve zdravotnickém zařízení před ošetřujícím lékařem a jedním svědkem prohlásí, že nesouhlasí s odběrem v případě své smrti, nebo
  - c) zákonný zástupce nezletilé osoby nebo zákonný zástupce osoby zbavené způsobilosti přímo ve zdravotnickém zařízení před ošetřujícím lékařem a jedním svědkem prohlásí, že nesouhlasí s odběrem; toto prohlášení lze učinit pro případ smrti nezletilé osoby nebo osoby zbavené způsobilosti ještě za jejího života nebo i po úmrtí této osoby.

Sdělení předpokládaného odběru osobě blízké a nesouhlas s posmrtným odběrem

- Ošetřující lékař pacienta, u něhož lze předpokládat odběr tkání nebo orgánů, sdělí vhodným způsobem osobám blízkým, neurčil-li pacient jinak (dále jen „určená osoba“), předpokládanou možnost odběru, a to za podmínky, že určená osoba projevuje zájem o pacienta a pacient za svého života prokazatelným způsobem nevyslovil zákaz sdělování informací o svém zdravotním stavu.
- Ošetřující lékař zároveň určeným osobám, popřípadě zákonnému zástupci vysvětlí rozsah a účel předpokládaného odběru, a to při respektování anonymity příjemce.

Příjemce

- výběr nejvhodnějších příjemců orgánů je založen na principu medicínské naléhavosti a rovnosti čekatelů; při rovnosti medicínské naléhavosti se přihlíží též k celkové době registrace v Národním registru osob čekajících na transplantaci orgánů
- příjemce nebo jeho zákonný zástupce musí dát k provedení transplantace informovaný písemný souhlas vyslovený na základě úplného poučení poskytnutého příjemci lékařem posuzujícím jeho zdravotní způsobilost, popřípadě lékařem provádějícím příjemci transplantaci
- pokud není možné vyžádat si vzhledem ke zdravotnímu stavu příjemce jeho písemný souhlas nebo souhlas jeho zákonného zástupce a pokud je transplantace neodkladným výkonem nutným k záchraně života nebo zdraví příjemce, tento souhlas se předpokládá

Národní zdravotní registry související s transplantacemi

- Národní registr osob nesouhlasících s posmrtným odběrem tkání a orgánů
- Národní registr dárců tkání a orgánů
- Národní registr osob čekajících na transplantaci orgánů
- Národní registr provedených transplantací tkání a orgánů
  - úkoly plní Koordinační středisko transplantací a Koordinační středisko pro resortní zdravotnické informační systémy

Odebrané tkáně a orgány

- lékař, který provedl odběr tkáně nebo orgánu, zaznamená výčet odebraných tkání a orgánů a předpokládaný účel jejich použití do zdravotnické dokumentace dárce

Odběr pro jiné účely

- Pokud byla v souvislosti s léčebně preventivní péčí pacientovi odebrána jakákoliv část jeho těla, lze ji uchovat a použít (dále jen "část těla pacienta")
- a) pro potřeby lékařské vědy, výzkumu nebo k výukovým účelům,
- b) pro výrobu zdravotnických prostředků podle zvláštního právního předpisu,
- c) pro výrobu nebo přípravu léčiv podle zvláštního právního předpisu, nebo
- d) pro výrobu bioimplantátů;
- (dále jen "lékařské potřeby"), a to pouze pokud byla pacientovi o možnosti jejího uchování a použití pro lékařské potřeby podána ošetřujícím lékařem informace a pacient s tím vyslovil prokazatelný písemný souhlas.

Odběr pro jiné účely

- Použití těla zemřelého lze jen pro lékařské potřeby, a to pouze pokud
  - a) s tím zemřelý za svého života vyslovil prokazatelný písemný souhlas; v případě, že zemřelý za svého života nevyjádřil prokazatelně svou vůli, může prokazatelný písemný souhlas s použitím těla zemřelého vyslovit osoba blízká zemřelému; pokud zdravotnické zařízení vyslovení souhlasu zemřelého nezjistí nebo osoba blízká zemřelému tento souhlas nevysloví, nelze pro lékařské potřeby tělo zemřelého použít,
  - b) nevzniklo podezření, že příčinou smrti je přenosná nemoc,
  - c) se nejedná o zemřelého ve výkonu vazby nebo trestu odnětí svobody,
  - d) nebude zmařen účel pitvy, a to zejména v případech, kdy vzniklo podezření, že příčinou úmrtí je trestný čin nebo obecně

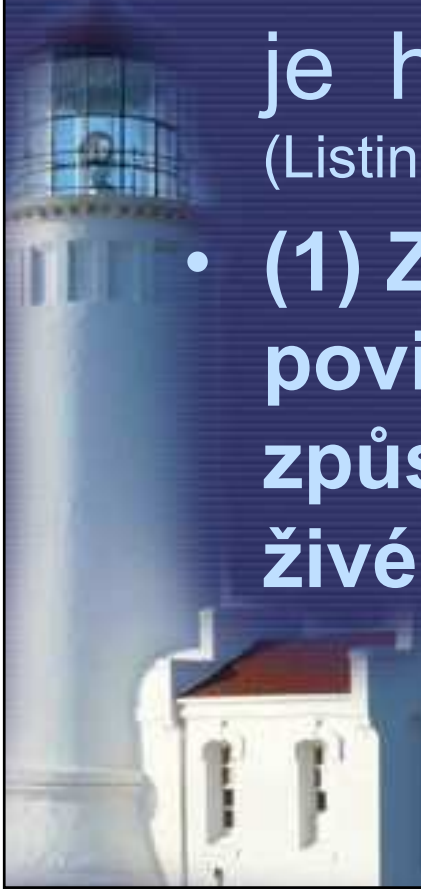

Nedovolené nakládání s tkáněmi a orgány

- (1) Kdo v rozporu se zvláštním právním předpisem provede z těla mrtvého člověka odběr tkáně nebo orgánu, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti.
-
- (2) Stejně bude potrestán, kdo v úmyslu obohatit sebe nebo jiného nakládá s odebranou lidskou tkání nebo odebraným lidským orgánem v rozporu se zvláštním právním předpisem.
-
- (3) Odnětím svobody na jeden rok až pět let bude pachatel potrestán,
  - a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 opětovně,
  - b) spáchá-li takový čin jako člen organizované skupiny, nebo
  - c) získá-li takovým činem značný prospěch.
-
- (4) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,
  - a) získá-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 prospěch velkého rozsahu, nebo
  - b) spáchá-li takový čin ve spojení s organizovanou skupinou

Člověk

- Každý má právo na život. Lidský život je hoděn ochrany již před narozením.
(Listina)
- **(1) Způsobilost fyzické osoby mít práva a povinnosti vzniká narozením. Tuto způsobilost má i počaté dítě, narodí-li se živé. (OZ)**

Problémové oblasti genetického výzkumu

- **Informovaný souhlas**
  - genetické testování ve zdravotní péči a výzkumu
  - genové databáze
- **Zachovávání důvěrnosti**
  - diskriminace a stigmatizace
- **Volba pohlaví**
- **Neterapeutické zásahy do genomu**
- **Genová terapie**
- **Klonování**

Informovaný souhlas

- Článek 10 odst. 2 a 3 ÚLPB:
  - Každý je oprávněn znát veškeré informace shromažďované o jeho zdravotním stavu. Nicméně přání každého nebýt takto informován je nutno respektovat.
  - Pokud je to v zájmu pacienta, může ve výjimečných případech zákon omezit uplatnění práv podle odstavce 2.
  - poradenství, tvorba databází
(předpokládaný souhlas X předpokládaný nesouhlas)

Zachování důvěrnosti Diskriminace

- Článek 10 odst. 1 ÚLPB:
  - Každý má právo na ochranu soukromí ve vztahu k informacím o svém zdraví.
    - informace dalším členům rodiny?
- Článek 11 ÚLPB:
  - Jakákoliv forma diskriminace osoby z důvodu jejího genetického dědictví je zakázána.
    - zdravotní pojištění, životní pojištění, zaměstnání?

Diskriminace

- “Genetic screening or testing should not be introduced in a country without first having clear and enforceable legislation prohibiting the use of genetic tests for health insurance or the use of genetic information by insurance companies in decisions to offer or deny health insurance, or in setting health insurance rates for individuals or groups.”
- (*Genomics and World Health - Report of the Advisory Committee on Health Research. WHO, Geneva, 2002*)

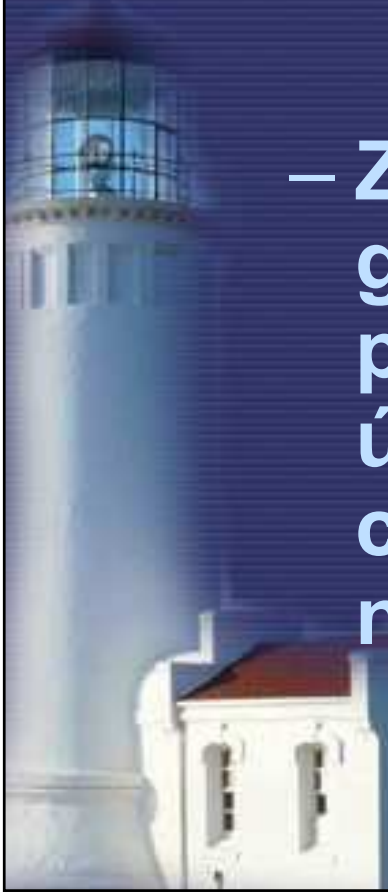
Volba pohlaví

- Článek 14 ÚLPB:
  - Použití postupů lékařsky asistované reprodukce nebude dovoleno za účelem volby budoucího pohlaví dítěte, ledaže tak lze předejít vážné dědičné nemoci vázané na pohlaví.
  - zákon 66/1986 Sb., vyhláška 75/1986 Sb.
  - vážná dědičná nemoc vázaná na pohlaví?
    - právní předpis X odborné doporučení X jednatel

Neterapeutické zásahy do genomu

- Článek 13 ÚLPB:

- Zásah směřující ke změně lidského genomu lze provádět pouze pro preventivní, diagnostické nebo léčebné účely, a to pouze tehdy, pokud není jeho cílem jakákoliv změna genomu některého z potomků.

Klonování

- Článek 1 Dodatkového protokolu:
  - Každý zákrok, jehož účelem je vytvořit lidskou bytost, která je geneticky shodná s jinou lidskou bytostí, živou či mrtvou, je nepřípustný.
- lidská bytost - definice?

